

Фільчакова Ю.І.

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ПОТУРАННЯ ЯК ФОРМА СПРИЯННЯ ВЧИНЕННЮ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

У статті досліджено поняття сприяння та потурання кримінальному правопорушенню. Встановлено, що Кримінальний кодекс України не передбачає поняття потурання. Втім містить поняття сприяння. У зв'язку з цим наголошується на необхідності встановлення співвідношення цих понять. На підставі лінгвістичного аналізу зроблено висновок, що поняття сприяння та потурання співвідносяться як рід та вид. Суспільно небезпечна поведінка у виді сприяння кримінальному правопорушенню може вчинятися шляхом дії або бездіяльності. Потурання це завжди бездіяльність. Сприяння може полягати у наданні допомоги або створенні умов. Потурання це виключно невтручання в розвиток подій, тобто це протидія вчиненню кримінального правопорушення. Сприяння кримінальному правопорушенню може мати місце як до моменту його вчинення, так і безпосередньо в момент його вчинення. Потурання можна тільки тому, що вже існує, тобто потурання можливо лише після того, як вчинення кримінальне правопорушення розпочалося. Сприяння кримінальному правопорушенню може бути як заздалегідь обіцяним, тобто виступати у виді співучасті у кримінальному правопорушенні, так і здійснюватися за відсутності попередньої домовленості з іншими учасниками кримінального правопорушення. Втім потурання, це форма причетності, яка характеризується відсутністю суб'єктивної спільності щодо вчинення кримінального правопорушення. На підставі аналізу положень кримінального законодавства України зроблено висновок, що формами сприяння може бути: а) пособництво; б) створення умов або надання іншої допомоги для вчинення кримінального правопорушення за відсутності ознак пособництва; в) неперешкодження вчиненню кримінального правопорушення за відсутності спеціального обов'язку; г) неперешкодження вчиненню кримінального правопорушення за наявності обов'язку, але відсутності реальної можливості перешкодити його вчиненню; ґ) потурання кримінальному правопорушенню.

Ключові слова: кримінальне право, кримінальне правопорушення, потурання, сприяння, пособництво, неперешкодження, протидія.

Постановка проблеми. Потурання кримінальному правопорушенню у науці кримінального права визнається однією з форм причетності до кримінального правопорушення. Серед інших форм причетності потурання кримінальному правопорушенню найбільш неоднозначно сприймається науковою спільнотою, проявом чого є відсутність єдиного підходу щодо визначення об'єктивних та суб'єктивних ознак потурання. Втім потуранню притаманні власні ознаки, завдяки яким воно відрізняється від інших форм причетності (приховування кримінального правопорушення, недонесення про його вчинення, придбання майна здобутого кримінально протиправним шляхом), а також співучасті у кримінальному правопорушенні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню проблем потурання кримінальному правопорушенню присвячені роботи Л. М. Аба-

кіної-Пілявської, А. С Беніцького, Ф. Г. Бурчака, Б. М. Дердюка, О. М. Лемешка, О. М. Смушака та багато інших вчених-криміналістів. Але, незважаючи на наявність наукових розробок, питання відповідальності за потурання досліджено лише фрагментарно або стосовно окремих видів кримінальних правопорушень. У зв'язку з цим уявляється доцільним приділити більше уваги дослідженню проблеми потурання у кримінальному праву. Вважаємо, що встановлення ознак «потурання», а також його співвідношення з іншими кримінально-правовими поняттями дозволить не лише з'ясувати зміст цієї суспільно небезпечної поведінки, а сприятиме правильній кваліфікації вчиненого.

Метою статті є з'ясування змісту поняття потурання та його співвідношення з іншим кримінально-правовим поняттям, а саме «сприяння» кримінальному правопорушенню

Виклад основного матеріалу. Кримінальний кодекс України (далі – КК) не містить поняття «потурання», проте закон вживає інше поняття – «сприяння» вчиненню кримінального правопорушення. Так, відповідно до ч. 5 ст. 27 Загальної частини посібником визнається особа, яка порадами, вказівками, наданням засобів чи знарядь або усуненням перешкод сприяла вчиненню кримінального правопорушення іншими співучасниками. У свою чергу в Особливій частині КК передбачена кримінальна відповідальність за: вчинення діянь з метою сприяння збройній агресії проти України (ч. 3 ст. 111-1 КК); сприяння у проведенні або участі у злочинному зібранні (сходці) (ст. 255-2 КК); сприяння учасникам злочинних організацій та укриття їх злочинної діяльності (ст. 256 КК); сприяння створенню або діяльності терористичної групи чи терористичної організації (ст. 258-3 КК); сприяння вчиненню терористичного акту (ст. 258-4 КК); сприяння незаконному переправленню осіб через державний кордон України (ст. 332 КК) тощо.

Деякі науковці, зокрема В. О. Навроцький [1, с. 322], О. О. Дудоров, М. І. Хавронюк [2, с. 229], сприяння кримінальному правопорушенню визнають окремим, самостійним видом причетності, поряд з потуранням кримінальному правопорушенню.

У зв'язку з цим постає питання щодо змісту поняття «сприяння» кримінальному правопорушенню, встановлення можливих його форм, а також співвідношення з поняттям «потурання».

Згідно з тлумачним словником, «сприяння, сприяти» означає: позитивно впливати на що-небудь; створювати відповідні умови для здійснення, виконання чого-небудь; подавати допомогу в чому-небудь; бути причиною або наслідком виникнення, існування чого-небудь; створювати, викликати бажання виконувати яку-небудь дію; потурати кому-небудь [3, с. 601]. Звідси, ґрунтуючись на семантичному аналізі можна зробити висновок, що потурання є проявом (одним із різновидів) сприяння вчиненню кримінального правопорушення. Тобто сприяння кримінальному правопорушенню є більш широким поняттям, ніж потурання. Останнє є лише однією з його форм. У свою чергу сприяння кримінальному правопорушенню може набувати як форми (виду) співучасті, так й причетності до кримінального правопорушення. Зокрема, саме такого висновку дійшов А. А. Вознюк, досліджуючи питання сприяння створенню або діяльності терористичної групи

чи терористичної організації (ч. 1 ст. 258³ КК) [4, с. 233].

На підставі зазначеного, можна зробити висновок, що сприяння кримінальному правопорушенню може полягати у заздалегідь обіцяному або заздалегідь не обіцяному створенні відповідних умов для вчинення кримінального правопорушення, наданні допомоги його вчиненню, а також і у потуранні кримінальному правопорушенню. У разі сприяння кримінальному правопорушенню діяння, вчинене однією особою: а) об'єктивно передус, тобто виступає як умова для вчинення подальшого кримінального правопорушення іншою особою (попереднє діяння) або б) поведінка однієї особи супроводжує, тобто виступає як супутня обставина щодо створення умов для вчинення кримінального правопорушення, розпочатого іншою особою (супутнє діяння). У зв'язку з цим можна виділити такі форми сприяння вчиненню кримінального правопорушення: 1) посібництво; 2) створення умов або надання іншої допомоги для вчинення кримінального правопорушення за відсутності ознак посібництва; 3) неперешкоджання вчиненню кримінального правопорушення за відсутності спеціального обов'язку; 4) неперешкоджання вчиненню кримінального правопорушення за наявності обов'язку, але відсутності реальної можливості перешкодити його вчиненню; 5) потурання кримінальному правопорушенню.

Посібництво як форма сприяння кримінальному правопорушенню. Визначення посібництва міститься у ч. 5 ст. 27 КК. Посібництво кримінальному правопорушенню може вчинятися шляхом як дії, так й бездіяльності. Особливість посібництва шляхом бездіяльності проявляється у тому, що, як і для будь-якого прояву бездіяльності, така поведінка визнається кримінально протиправною за наявності сукупності трьох умов: а) на особу покладено спеціальний обов'язок діяти певним чином; б) існує реальна можливість виконати цей обов'язок у конкретних умовах; в) така бездіяльність має бути заздалегідь обіцяною. Як зазначає Р. С. Орловський у деяких випадках заздалегідь надана обіцянка не протидіяти вчиненню кримінальному правопорушенню створює обумовлюючий зв'язок між діями посібника і суспільно небезпечним наслідком, оскільки така заздалегідь надана обіцянка зміцнює рішучість виконавця вчинити кримінальне правопорушення. До цих випадків науковець відносить також заздалегідь обіцяне потурання кримінальному правопорушенню. Саме невиконання пра-

вового обов'язку (бездіяльність пособника) набуває обумовлюючого характеру у випадку, якщо: а) воно вчинено до моменту закінчення кримінального правопорушення, вчинюваного виконавцем; б) було необхідною умовою або істотно полегшило його вчинення [5].

Поділяючи загалом позицію щодо правової оцінки заздалегідь обіцяного неперешкоджання вчиненню кримінального правопорушення, а саме визнання такої поведінки пособництвом, все ж таки висловлене судження викликає і певні зауваження з точки зору використаної термінології. Видається термінологічно недоцільним використовувати у даному випадку словосполучення «заздалегідь обіцяне потурання». Потурання – це окремий вид причетності до кримінального правопорушення, тобто самостійний вид кримінально протиправної поведінки, якій притаманні власні, специфічні ознаки, за наявності яких дане діяння відрізняється від інших видів причетності, а також співучасті у кримінальному правопорушенні. Потуранням визнається поведінка, яка не відповідає ознакам співучасті, а отже не є пособництвом у кримінальному правопорушенні. Особливістю потурання є відсутність суб'єктивних ознак співучасті, а отже воно не може бути заздалегідь обіцяним. Наявність останньої ознаки в діяннях особи унеможлиблює визнання її поведінки потуранням. Уявляється, що при характеристиці пособництва у формі заздалегідь обіцяної бездіяльності, термінологічно виваженим є визнання останньої «заздалегідь обіцяним неперешкоджанням кримінальному правопорушенню».

Отже, пособництво, як форма сприяння кримінальному правопорушенню полягає в умисному створенні умов, наданні допомоги, неперешкоджанні кримінальному правопорушенню, що вчиняється іншою особою, за наявності домовленості про вчинення таких діянь між особами, яка сприяє кримінальному правопорушенню та його вчиняє. Дана форма сприяння може передувати у часі вчиненню кримінального правопорушення, тобто виступати як попереднє діяння, але може і супроводжувати його вчинення, тобто мати ознаки супутнього діяння.

Сприяння кримінальному правопорушенню шляхом створення умов або надання іншої допомоги для його вчинення за відсутності ознак пособництва. Даній формі сприяння кримінальному правопорушенню притаманні усі об'єктивні ознаки співучасті, проте відсутні суб'єктивні. Уявляється, що до цієї форми сприяння кримінальному правопорушенню слід від-

носити випадки: 1) умисного створення умов для вчинення кримінального правопорушення за відсутності двостороннього суб'єктивного зв'язку (взаємної поінформованості) між особами, яка вчиняє таке правопорушення і яка сприяє цьому; 2) надання знарядь або засобів для вчинення кримінального правопорушення іншою особою за відсутності спільного умислу на його вчинення; 3) надання допомоги в існуванні, функціонуванні і розвитку організованої групи або злочинної організації; 4) незапобігання кримінальному правопорушенню.

1. *Умисне створення умов для вчинення кримінального правопорушення іншою особою за відсутності двостороннього суб'єктивного зв'язку між особами, яка вчиняє кримінальне правопорушення та сприяє у цьому* полягає в умисному створенні умов або наданні допомоги для вчинення кримінального правопорушення іншою особою, за відсутності спільної домовленості про здійснення таких діянь між особою, яка вчиняє кримінальне правопорушення та сприяє у цьому. Дана форма сприяння може передувати у часі вчиненню кримінального правопорушення, тобто виступати як попереднє діяння, так і супроводжувати його вчинення, тобто мати ознаки супутнього діяння. Уявляється, до цієї форми сприяння слід відносити, наприклад, пособництво державі-агресору (ст. 111-2 КК), фінансування тероризму (258-5 КК) тощо

2. *Надання знарядь або засобів для вчинення кримінального правопорушення іншою особою за відсутності спільного умислу на його вчинення, як форма сприяння* полягає у наданні особою знарядь або засобів для вчинення кримінального правопорушення іншою особою, за відсутності спільного умислу між ними на його вчинення. Дана форма сприяння може передувати у часі вчиненню кримінального правопорушення, тобто виступати як попереднє діяння, а може і супроводжувати його вчинення, тобто мати ознаки супутнього діяння. До цієї форми сприяння можна віднести, наприклад, незаконний збут вогнепальної або холодної зброї (ч. 1, 2 ст. 263 КК)

3. *Надання допомоги в існуванні, функціонуванні і розвитку організованої групи або злочинної організації, як форма сприяння* проявляється в умисних діяннях (діях чи бездіяльності), спрямованих на забезпечення існування, функціонування та розвитку вже існуючих злочинних об'єднань. Особливість такого сприяння полягає у тому, що така допомога надається вже створеній (існуючій) організованій групі чи злочинній

організації, тобто, як зазначає С. В. Хилюк, діяння особи, яка надає сприяння, причинно не зумовлюють створення та існування цих злочинних угруповань [6]. При цьому, як зазначає В. О. Навроцький, таке сприяння злочинним угрупованням не стосується вчинення конкретних посягань, що їх здійснює організована група чи злочинна організація, бо у протилежному випадку така допомога означитиме співучасть у відповідних кримінальних правопорушеннях [7, с. 806]. Отже, дана форма сприяння супроводжує вчинення іншого кримінального правопорушення, тобто виступає як супутнє суспільно небезпечного діяння. Наприклад, сприяння учасникам злочинних організацій та укріплення їх злочинної діяльності (ст. 256 КК).

4. *Незапобігання вчиненню кримінального правопорушення* як формі сприяння кримінальному правопорушенню притаманні наступні об'єктивні та суб'єктивні ознаки. З об'єктивної сторони за темпоральною ознакою таке сприяння передує у часі вчинення кримінального правопорушення іншою особою. Зміст поведінки особи полягає у невиконанні або неналежному виконанні особою покладеного на неї спеціального обов'язку щодо попередження суспільно небезпечних діянь, а саме виявлення та усунення обставин, які можуть сприяти їх вчиненню у майбутньому. Сама поведінка може полягати як у дії, так і бездіяльності, яка завжди у часі передує вчиненню кримінального правопорушення. З суб'єктивної сторони така поведінка здійснюється за відсутності суб'єктивних ознак співучасті, тобто за відсутності домовленості про таке сприяння.

Уявляється, що до даної форми сприяння можна віднести, наприклад, порушення обов'язків щодо охорони майна (ст. 197 КК); випуск в експлуатацію технічно несправних транспортних засобів або інше порушення їх експлуатації (ст. 287 КК); службову халатність (ст. 367 КК); невжиття заходів безпеки щодо осіб, взятих під захист (ст. 380 КК) тощо.

Неперешкоджання вчиненню кримінального правопорушення за відсутності спеціального обов'язку полягає у бездіяльності будь-якої особи, яка не припиняє правопорушення, створюючи тим самим умови для його вчинення. У правовій літературі цю форму сприяння деякі науковці визначають, як потурання у широкому (криминологічному) значенні [8, с. 6].

Дана форма сприяння не визнається кримінальним правопорушенням, бо не містить ознак кримінально протиправної бездіяльності, тому що у особи відсутній спеціальний обов'язок перешко-

джати вчиненню кримінального правопорушення. У той же час така поведінка може мати певне кримінально-правове значення, зокрема для встановлення ознак відповідного складу кримінального правопорушення у діях особи, якій сприяють таким чином. Наприклад, її наявність враховується при кваліфікації незаконного заволодіння чужим майном. Так, як зазначають О. О. Дудоров, М. І. Хавронюк, якщо викрадення чужого майна здійснюється у присутності інших осіб, на неперешкоджання з боку яких винний розраховує з тих чи інших підстав (дружні чи родинні стосунки, усталена хибна практика на конкретному підприємстві тощо), вчинене кваліфікується як крадіжка, а не грабіж [2, с. 561, 562].

Отже, за темпоральною ознакою дана форма сприяння здійснюється в момент (у процесі) вчинення кримінального правопорушення іншою особою. Поведінка особи, яка сприяє кримінальному правопорушенню, супроводжує його вчинення, тобто виступає як супутнє діяння. Таке сприяння здійснюється у форму бездіяльності, а саме особа не протидіє, не заважає вчиненню кримінального правопорушення з боку іншої особи. Таке сприяння не визнається кримінально протиправним діянням, бо не містить усіх ознак кримінально протиправної бездіяльності – на боці особи, яка сприяє кримінальному правопорушенню відсутній спеціальний обов'язок протидіяти його вчиненню, незважаючи на наявність у неї реальної можливості зупинити вчинення суспільно небезпечного посягання.

Неперешкоджання вчиненню кримінального правопорушення за наявності обов'язку, але відсутності реальної можливості перешкодити його вчиненню, як форма сприяння кримінальному правопорушенню полягає у тому, що особа, на яку покладений спеціальний обов'язок припинити кримінальне правопорушення, не перешкоджає його вчиненню внаслідок відсутності у неї реальної можливості в конкретних об'єктивних умовах місця, часу й обстановки виконати цей обов'язок. Дана форма сприяння не тягне кримінальної відповідальності, бо така поведінка не відповідає ознакам кримінально протиправної бездіяльності.

Потурання кримінальному правопорушенню. Слово «потурання» походить від «потурати», що означає не перешкоджати кому-небудь робити щось недозволене, варте осуду; виконувати чийсь бажання, примхи; не протидіяти чому-небудь [9, с. 433]. Звідси «перешкоджати» – це бути перепорою для чого-небудь, створювати

завади, заважати, забороняти кому-, чому-небудь [10, с. 322]. На підставі цього потурання можна визначити як нестворення завад, перепон, перешкод на шляху вчинення кримінального правопорушення. Отже, при потуранні кримінально протиправна поведінка розпочата однією особою не переривається, не зупиняється, тобто не зустрічає супротив з боку іншої особи. При потуранні особа не втручається у розвиток подій, який вже виник та існує завдяки поведінці іншої особи, тобто вона не зупиняє кримінальне правопорушення, що вже було розпочате та вчиняється іншою особою. У зв'язку з цим, сприяння у формі потурання завжди полягає у бездіяльності, тобто у особи, яка вчиняє потурання, не тільки є реальна можливість протидіяти кримінальному правопорушенню, а й на неї покладений спеціальний обов'язок щодо вчинення таких дій. На відмінну від інших форм сприяння потурання полягає виключно у *невтручанні* в розвиток подій, у непротидії їх розвитку. Якщо форми сприяння кримінальному правопорушенню можуть мати місце як до моменту його вчинення, так і безпосередньо в момент (у процесі) його вчинення, то потурати можна тільки тому, що вже існує, здійснюється, виконується, відбувається. Отже, потурання можливо лише після того, як вчинення (здійснення) кримінального правопорушення розпочалося. Окремі форми сприяння можуть бути заздалегідь обіцяними так і здійснюватися за відсутності попередньої домовленості з іншими учасниками кримінального правопорушення. Втім, потурання, як форма причетності, за всіх умов характеризується відсутністю суб'єктивної спільності щодо вчинення кримінального правопорушення.

Таким чином, потурання, як форма сприяння, завжди супроводжує кримінально протиправне діяння, яке вчиняється іншою особою і тому виступає як супутнє діяння. Потурання, а саме неперешкоджання вчиненню кримінального правопорушення – це завжди *бездіяльність*, яка має місце виключно за умови, якщо на особу покладений спеціальний обов'язок і вона має реальну можливість зупинити (перешкодити довести до кінця) те кримінальне правопорушення, яке вчиняється іншою особою. Особливість потурання

полягає також у тому, що ні відміну від інших форм сприяння здійснюється за відсутності попередньої домовленості з особою, якій сприяють у вчиненні кримінального правопорушення. Отже, таке неперешкоджання вчиненню кримінального правопорушення завжди є *заздалегідь не обіцяним*. У протилежному випадку така поведінка містить ознаки співучасті – пособництва. Відповідальність за потурання, наприклад, передбачена у ст. 436 КК (Бездіяльність військової влади), у якій у ч. 1 ст. 436 КК встановлена відповідальність за умисне неприпинення кримінального правопорушення, що вчиняється підлеглим.

Висновки. Аналіз положень чинного кримінального законодавства України свідчить, що поведінка у виді сприяння кримінальному правопорушенню може полягати як у дії, так і бездіяльності. У той час як потурання, а саме неперешкоджання вчиненню кримінального правопорушення – це завжди бездіяльність. Якщо сприяння може полягати у наданні допомоги або створенні умов, то потурання полягає виключно у невтручанні в розвиток подій, у непротидії їх розвитку. Сприяння може мати місце як до моменту вчинення кримінального правопорушення, так і безпосередньо в момент його вчинення. Потурати ж можна тільки тому, що вже існує, отже потурання можливо лише після того, як вчинення кримінального правопорушення почалося. Сприяння кримінальному правопорушенню може бути як заздалегідь обіцяним, тобто виступати у виді співучасті у кримінальному правопорушенні, так і здійснюватися за відсутності попередньої домовленості з іншими учасниками кримінального правопорушення. У той же час потурання, як форма причетності, характеризується відсутністю суб'єктивної спільності щодо вчинення кримінального правопорушення. Отже, потурання, це лише одна з форм сприяння кримінальному правопорушенню. Звідси, незважаючи на те, що КК безпосередньо не вживає поняття потурання, за наявності відповідних ознак відповідальність за його вчинення може наставати за статтями, що передбачають відповідальність за сприяння певним видам кримінальних правопорушень.

Список літератури:

1. Навроцький В.О. Основи кримінально-правової кваліфікації : навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер. 2006. 704 с.
2. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Кримінальне право: Навчальний посібник. Київ: Ваіте. 2014. 944 с.
3. Словник української мови : [в 11 т.] : Київ : Наук. думка, 1970 – 1980. Т. 9 : С. 1978. 916 с.

4. Вознюк А. А. Теоретичні та практичні проблеми кримінальної відповідальності за створення злочинних об'єднань та участь у них як посягання на громадську безпеку: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2018. 652 с.
5. Орловський Р. С. Посібник як вид співучасника в злочині. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція*. 2014. Вип. 10-1(2). С. 72-77.
6. Хилюк С. В. Кваліфікація заздалегідь не обіцяного сприяння учасникам злочинних організацій. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 1. С. 20-28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvdv_s_2012_1_5
7. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / За ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. 7-ме вид., переробл. та до- пов Київ: Юридична думка, 2010. 1288 с. С. 806.
8. Лемешко О.М. Кримінально-правова оцінка потурання вчиненню злочину: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків: Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. 2001. 24 с.
9. Словник української мови : [в 11 т.] Київ : Наук. думка, 1970 – 1980. Т. 7 : Поїхати-Приробляти. 1976. 723 с.
10. Словник української мови: [в 11 т.]. Київ : Наук. думка, 1970 – 1980. Т. 8 : Природа-Ряхтливий / ред. тому: В. О. Винник [та ін.]. 1977. 927 с.

Filchakova Yu.I. CONNIVANCE AS A FORM OF ASSISTANCE TO A CRIMINAL OFFENSE

The article explores the concepts of an assistance and a connivance to a criminal offense. It has been established that the Criminal Code of Ukraine does not provide for the concept of connivance. But it contains the concept of an assistance to a criminal offense. In this regard, it is necessary to establish how these concepts correlate. Based on linguistic analysis, it was concluded that these concepts correlate as a genus and a species. Socially dangerous behavior in the form of an assistance to a criminal offense can be committed through action or inaction. A connivance is always inaction. An assistance can be manifested in the provision of assistance or the creation of conditions. A connivance is a exclusively non-interference in the development of events, that is, it is a non-opposition to the commission of a criminal offense. A assistance to a criminal offense can be both before the moment of its commission, and directly at the moment of its commission. It is possible to condone only what has already arisen and exists, that is, a connivance is possible only after a criminal offense has already begun to be committed. An assistance to a criminal offense can be either promised in advance, that is, have signs of a complicity, or be carried out in the absence of a preliminary agreement with other participants in the crime. A connivance is a form of implication, which is characterized by the absence of a subjective connection with the crime committed. Based on the analysis of the provisions of the criminal legislation of Ukraine, it was concluded that the forms of an assistance can be: a) a complicity; b) creating conditions or providing other assistance for the commission of a crime in the absence of signs of complicity; c) a not preventing the commission of a crime in the absence of a special obligation; d) a not preventing the commission of a crime in the presence of an obligation, but the absence of a real opportunity to prevent its commission; e) a connivance with a criminal offense.

Key words: criminal law, criminal offense, connivance, assistance, complicity, not an obstacle.